

УДК 69.001.12/18

*О.М. Галінський, к.т.н.; Н.М. Вакуленко;
І.В. Вахович, к.е.н., НДІБВ;
Т.В. Жмуденко, ТОВ Дікергофф /Україна/*

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНИХ ТА ЕКОНОМІЧНИХ МЕХАНІЗМІВ ПЕРЕХОДУ БУДІВЕЛЬНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ НА ЗАСАДИ САМОРЕГУЛЮВАННЯ

АНОТАЦІЯ

В статті представлені концептуальні підходи щодо формування переходу організаційних та економічних механізмів на засади саморегулювання будівельної галузі України.

Ключові слова: саморегулювання, СРО, будівельна галузь.

У розвинутих країнах інститут саморегулювання створювався еволюційним шляхом, «знизу-вверх»: учасники ринку самі приходили до висновку щодо доцільності створення професійного об'єднання для відстоювання спільних інтересів перед урядом, захисту ринку від недобросовісних виконавців робіт, підвищення довіри споживачів тощо. У результаті відпрацьовані з часом корпоративні стандарти якості продукції та надання послуг, механізми розгляду скарг, забезпечення відповідальності, правила вирішення спорів стали культурною нормою, часто-густо були закріплені в державних нормах, стандартах і правилах [1]. У таких країнах немає спеціальних законів «Про саморегулювання» або «Про саморегулювальні організації» та і професійні об'єднання учасників ринку не завжди називають саморегулювальними організаціями. Найчастіше вони мають форму асоціацій, палат, федерацій, об'єднань, які співіснують без обмежень на території однієї країни. Так, наприклад, у Німеччині співіснують Палати інженерів та Палати архітекторів, об'єднання інженерів певної спеціалізації – кожній Федеральній землі, Головний союз будіндустрії; у Сполучених Штатах Америки – Корпус воєнних інженерів, Асоціація американських генеральних підрядників, Асоціація американських архітекторів [2]; У Великобританії – Федерація підрядників цивільного будівництва, Королівський інститут архітекторів Британії, зокрема в Шотландії – Шотландська будівельна фе-

дерація, Асоціація підрядників опалення та вентиляції тощо.

Функції таких добровільних професійних об'єднань учасників ринку різні в залежності від країни та галузі – від ліцензування діяльності, атестації учасників до представництва спільних інтересів при взаємодії з урядовими органами. Отже не дивно, що зараз в Україні запропоновано декілька варіантів запровадження інституту саморегулювання в будівництві, які діаметрально різняться і, на нашу думку, не завжди ставлять на меті насправді покращити стан справ у будівництві.

На наш погляд, метою запровадження інституту саморегулювання в будівельній галузі України має бути підвищення якості та надійності будівельної продукції та послаблення рівня державного регулювання при виконанні робіт, які несуть порівняно незначний ризик здоров'ю та безпеці людей. У сфері житлового будівництва важливе також підвищення довіри населення як потенційного інвестора до забудовників, оскільки особливо під час економічної кризи кошти населення є вагомим джерелом фінансування житлового будівництва.

Серед основних причин неякісного виконання будівельних робіт, на наш погляд, можна виділити наступне:

- невміння якісно виконувати роботи, тобто недостатня кваліфікація інженерного та робітничого персоналу;
- незабезпеченість будівельних організацій необхідними для якісного виконання роботи засобами праці – обладнанням, інструментами, сучасними засобами контролю тощо;
- використання неякісних будівельних матеріалів;
- відсутність економічної зацікавленості в якісному виконанні робіт. Така ситуація зумовлена відсутністю фактичної відповідальності (наприклад, штрафних санкцій, призупинення дії ліцензії тощо) за неякісне виконання робіт та низькою кваліфікацією (або відповідною матеріальною зацікавленістю) служби замовника, яка оплачує неякісно виконані роботи;
- відсутність об'єктивної інформації щодо досвіду роботи того чи іншого працівника, будівельної компанії.

Проблема кваліфікації персоналу має бути вирішена шляхом:

- реорганізації системи підготовки робітничих будівельних кадрів – здійснення підготовки ро-

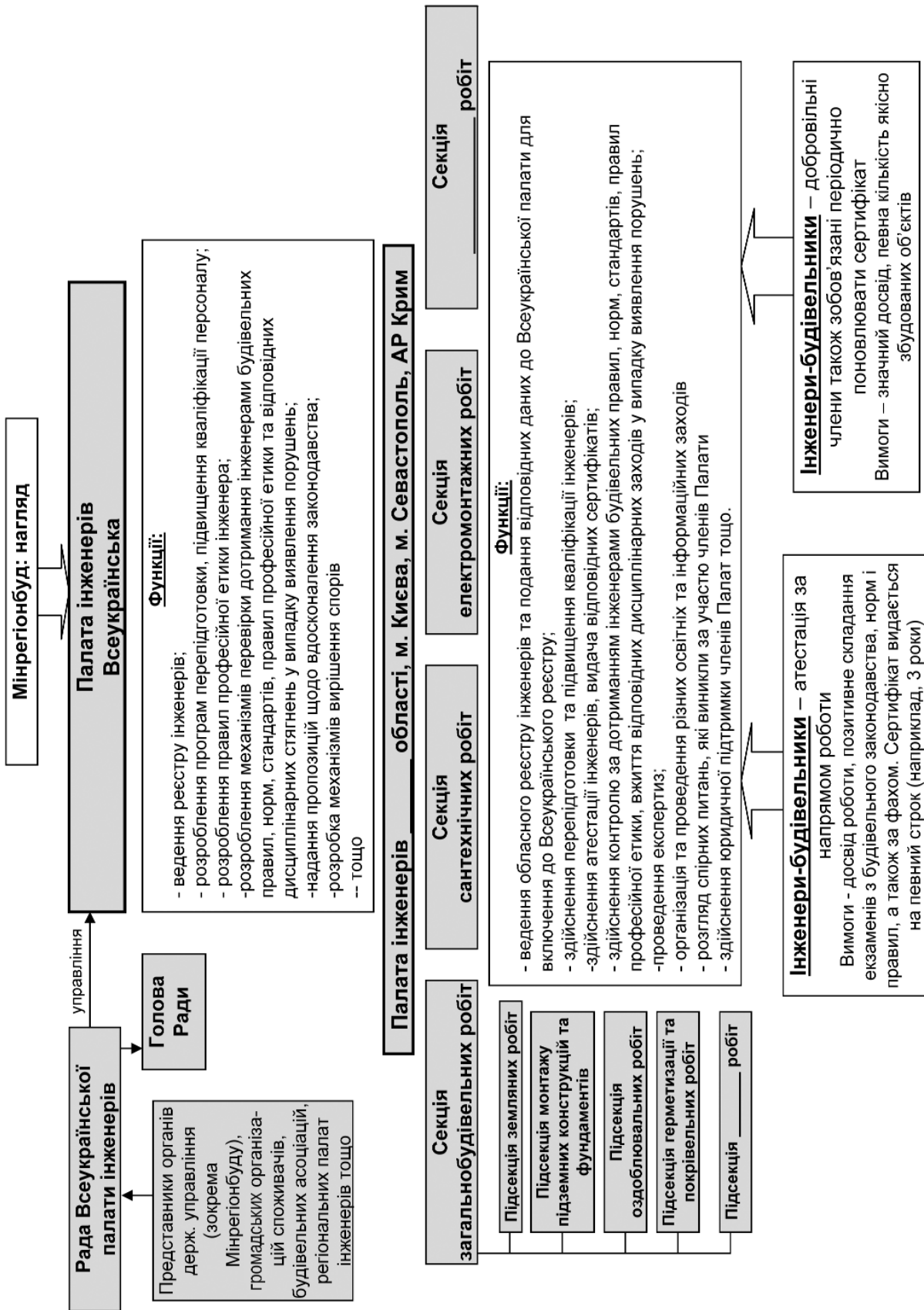

Рис.1. Принципова схема організації палати інженерів

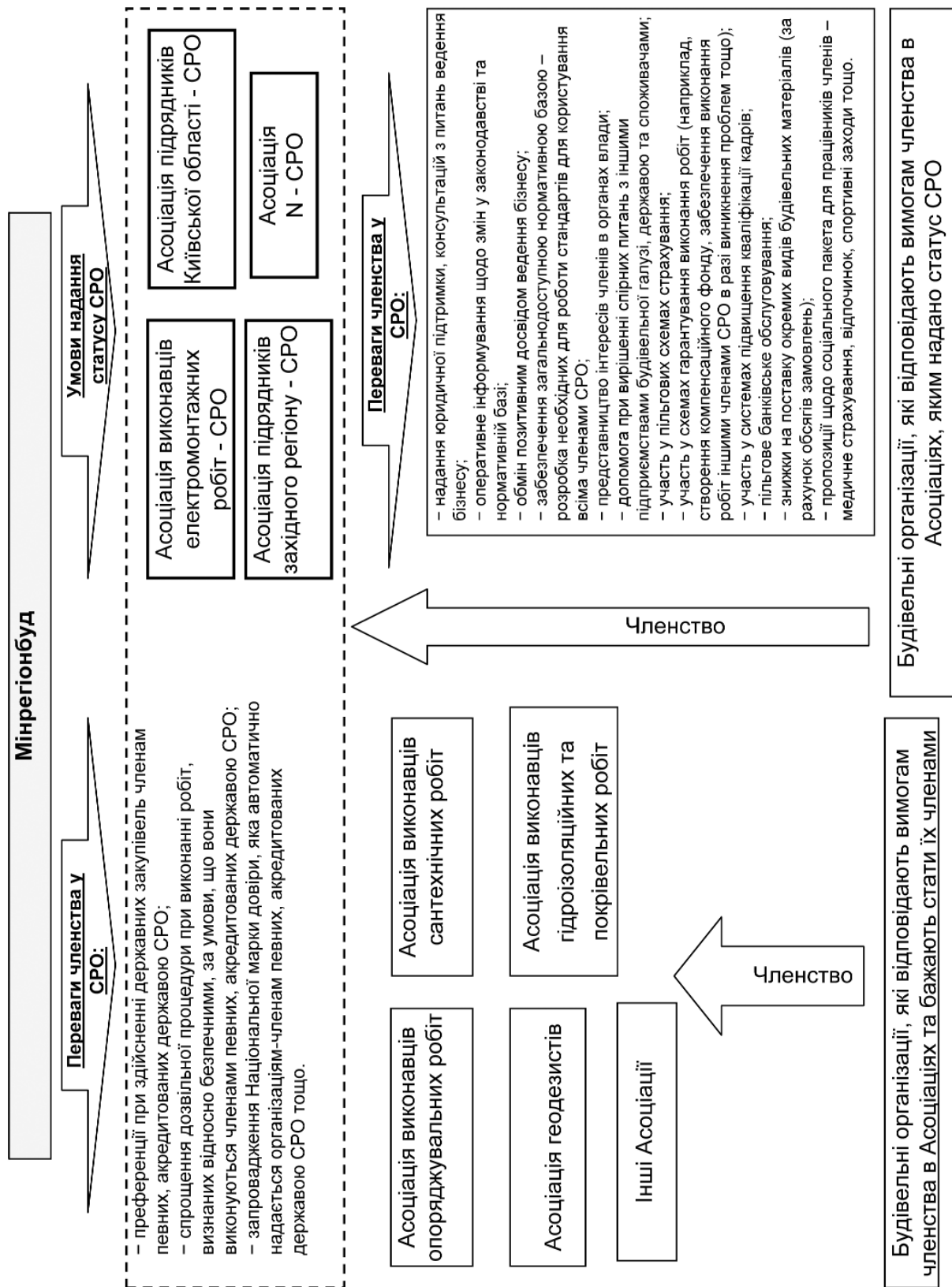

Рис.2. Створення СРО в будівельному контексті України

бочих кадрів не лише у професійних училищах, але й створення навчальних комбінатів при будівельних асоціаціях (СРО);

- створення єдиного всеукраїнського реєстру інженерів. Для включення в реєстр інженер має скласти екзамен на знання будівельного законодавства, норм і правил, а також за фахом. Також мають бути встановлені вимоги щодо досвіду роботи інженера на виробництві. Включення в реєстр має підтверджуватись раз на декілька років. У реєстр має бути включена актуальна інформація щодо фактичного місця роботи інженера, здійснених ним порушень та досягнень. Необхідно встановити, що будівельна організація може отримати ліцензію на виконання робіт лише у випадку, коли її директор, головний інженер, заступник по виробництву (начальник виробничо-технічного відділу) мають бути включеними до такого реєстру. Ведення реєстру, забезпечення перепідготовки, підвищення кваліфікації персоналу і здійснення атестації, розроблення відповідних вимог, правил професійної етики інженера можна покласти на Палату інженерів, членство у якій має бути обов'язковим, але престижним. Палата інженерів має бути всеукраїнською з відділеннями в кожному обласному центрі, (м. Київ та Севастополь і АР Крим (рис. 1). У палаті мають працювати секції відповідно до видів робіт – наприклад, секція загальнобудівельних робіт (підсекції земляних робіт, монтажу підземних конструкцій та фундаментів, монтажу надземних конструкцій, опоряджувальних робіт, покрівлі та герметизації тощо), секція сантехнічних робіт, секція електромонтажних робіт тощо). Будівельна організація має бути забезпечена інженерами, атестованими за всіма напрямками виконуваних організацією робіт. Один інженер може бути атестований та внесений у реєстр за декількома напрямками. До управління та роботи палати інженерів мають залучатись представники органів державного управління, громадських організацій, у тому числі споживачів будівельної продукції.

Обмеження доступу на ринок недобросовісних виконавців будівельних робіт може бути реалізовано шляхом створення та функціонування саморегульованих організацій (рис.2). Проте створювати саморегульовані організації (СРО) в примусовому

порядку, на наш погляд, є недоцільним, оскільки як свідчить зарубіжна практика, найбільш ефективно працюють ті об'єднання, які власним розсудом дійшли до необхідності його створення. Задачею держави в цьому випадку є створення умов, за яких членство в СРО є економічно вигідним для організації, а сама СРО насправді забезпечує дотримання своїми членами високих стандартів роботи – дотримання будівельних норм та правил, високої якості виконання робіт, урегулювання спірних ситуацій, відшкодування збитків споживачам тощо.

Зарано поки що говорити про делегування СРО повноважень щодо ліцензування учасників будівельного ринку – в підтримку служить негативний досвід російського саморегулювання, коли були зафіксовані випадки створення СРО, в яких допуски до виконання робіт просто продавались без проведення належної перевірки відповідності члена СРО встановленим вимогам. У перспективі делегування функції ліцензування саморегульованим організаціям не виключається, але спочатку СРО мають довести в першу чергу споживачам, що вони здатні забезпечувати виконання своїми членами встановлених вимог.

Споукання підприємців вступати до СРО має певні вигоди, які можуть бути встановлені державою та самою СРО.

До встановлених державою вигод можна віднести наступні:

- преференції при здійсненні державних закупівель членам певних акредитованих державою СРО;
- спрощення дозвільної процедури при виконанні робіт, визнаних відносно безпечними, за умови, що вони виконуються членами певних, акредитованих державою СРО;
- запровадження національної марки довіри, яка автоматично надається організаціям-членам певних, акредитованих державою СРО тощо.

До вигод, встановлених самою СРО для своїх членів, можна віднести такі:

- надання юридичної підтримки, консультацій із питань ведення бізнесу;
- оперативне інформування щодо змін у законодавстві та нормативній базі;
- обмін позитивним досвідом ведення бізнесу;
- забезпечення загальнодоступною нормативною базою – розробка необхідних для роботи стан-

- дартів для користування всіма членами СРО;
- представництво інтересів членів в органах влади;
- допомога при вирішенні спірних питань з іншими підприємствами будівельної галузі, державою та споживачами;
- участь у пільгових схемах страхування;
- участь у схемах гарантування виконання робіт (наприклад, створення компенсаційного фонду, забезпечення виконання робіт іншими членами СРО в разі виникнення проблем тощо);
- участь у системах підвищення кваліфікації кадрів;
- пільгове банківське обслуговування;
- знижки на поставку окремих видів будівельних матеріалів (за рахунок обсягів замовлень);
- пропозиції щодо соціального пакета для працівників членів – медичне страхування, відпочинок, спортивні заходи тощо.

Державою мають бути встановлені вимоги до акредитованих СРО, які б дозволили обмежити їх загальну кількість до керованої, та забезпечили б високий рівень професійності, та не утискали інтереси членів СРО, підвищували рівень довіри споживачів до самих СРО та їх членів.

До розробки таких вимог слід залучити науковців, фахівців галузі, представників замовників будівельної продукції, органів державного управління.

Держава має здійснювати активну інформаційну політику щодо переваг членства у СРО для будівельників та користування послугами членів СРО для споживачів будівельної продукції.

Перелік всіх акредитованих державою СРО та їх контактна інформація має бути розміщена у вільному доступі на веб-сайті Мінрегіонбуду.

Саморегулювання в будівельному комплексі України має бути впроваджено поступово. На першому етапі має бути здійснена:

- розробка критеріїв та механізмів оцінки

об'єднань будівельних організацій на предмет їх акредитації як СРО;

- розробка та впровадження системи контролю діяльності СРО;
- запроваджена система моніторингу роботи СРО з метою визначення позитивного та негативного досвіду та перспектив розвитку;
- розробка заходів щодо стимулювання вступу будівельних організацій до акредитованих СРО та отримання СРО відповідної акредитації.

Подальше впровадження саморегулювання в будівництві України буде залежати від результатів першого етапу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ежов А.Н., Кондратенков А.В. *Основные модели саморегулирования предпринимательской и профессиональной деятельности за рубежом // Актуальные проблемы строительного комплекса, 2008. – №1 – с. 43-45*

2. Мороз А.А., Самойлов С.А. *Регулирование строительной деятельности в США и Великобритании // Актуальные проблемы строительного комплекса, 2008. – №1 – с. 45-50*

АННОТАЦИЯ

В статье представлены концептуальные подходы формирования организационных и экономических механизмов к переходу строительной отрасли Украины на основы саморегулирования.

Ключевые слова: саморегулирование, СРО, строительная отрасль.

ANNOTATION

The article presents conceptual approaches to forming organizational and economic transition mechanisms to the basic of self-regulation in Ukraine's construction industry.

Key words: self-regulation, SRO, the construction industry.